

УДК 343.5/6
DOI

СИСТЕМАТИЧНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА (СТ.126-1 КК УКРАЇНИ)

Базелюк В.В.

SYSTEMATICITY AS A SIGN OF THE OBJECTIVE ASPECT OF DOMESTIC VIOLENCE (ART. 126-1 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE)

Bazeliuk V.V.

У статті на основі аналізу наукових поглядів вчених та даних судової практики місцевих, апеляційних судів та Верховного Суду досліджено теоретичні та практичні підходи щодо тлумачення поняття систематичності домашнього насильства.

Метою даної статті є з'ясування поняття систематичності як ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України. Одночасно слід вирішити питання наявності чи відсутності подвійного інкримінування особи одного і того ж правопорушення у випадку притягнення такої особи спочатку до адміністративної відповідальності за домашнє насильство, а потім до кримінальної.

Встановлено, що законодавець у ст. 126-1 КК України визначив поняття домашнього насильства через ознаку систематичності. Однак у чинному законодавстві відсутнє визначення поняття «систематичності» домашнього насильства. Тільки деякі постанови Пленуму Верховного Суду України в контексті інших кримінальних правопорушень розкриває зміст цієї ознаки, в яких, як правило, мова йде про вчинення трьох діянь. Для встановлення ознаки систематичності домашнього насильства в основному про три епізоди вчинення діяння говорять і науковці. У постановах Касаційного кримінального суду у складі ВС від 25.02.2021 у справі № 583/3295/19, від 14.06.2022 у справі № 585/3184/20, від 28.05.2024 у справі № 522/2378/22 надані правові позиції стосовно поняття «систематичності домашнього насильства», відповідно до яких домашнє насильство, передбачене ст. 126¹ КК України, буде мати місце у разі вчинення однієї з форм насильства (фізичного, психологічного або економічного) втретє.

Доведено, що незважаючи на таку однаковість поглядів, тлумачення досліджуваного поняття у практиці місцевих та апеляційних судів є неоднозначним.

Зроблено висновок про доцільність закріплення на законодавчому рівні поняття «систематичності» домашнього насильства доповнивши ст. 126-1 КК України приміткою наступного змісту: «У цій статті систематичним вчиненням домашнього насильства є вчинення будь-якого передбаченого диспозицією статті виду насильства хоча б втретє протягом року. Систематичність насильства може бути підтверджена в тому числі попереднім притягненням особи до адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачене ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення».

Ключові слова: кримінальна відповідальність, систематичність, домашнє насильство, адміністративна відповідальність, заборона подвійного покарання.

Постановка проблеми. Законодавець у ст. 126-1 КК України визначив поняття домашнього насильства через ознаку систематичності. Однак ні ст. 126-1, ні інші статті КК України не розкривають змісту даної ознаки. Неоднозначною є і судова практика із зазначеної проблематики. Така ситуація пов'язана з тим, що в окремих постановках Пленуму Верховного Суду України розкривалося поняття систематичності, проте в аспекті вчинення інших кримінальних правопорушень, зокрема систематичності як ознаки підприємницької діяльності, систематичності вчинення адміністративних правопорушень як підстави скасування звільнення від відбування покарання та поняття систематичного приниження людської гідності. Ще одним дискусійним аспектом є питання наявності чи відсутності подвійного інкримінування особі одного і того ж правопорушення у випадку притягнення такої особи спочатку до адміністративної відповідальності за домашнє насильство, а потім до кримінальної. Наведене дає підстави для нових наукових пошуків.

Стан дослідження. Тематика домашнього насильства була предметом дослідження багатьох учених, зокрема К. Агапової, А. О. Байди, Н. Довгань-Бочкової, О. О. Дудорова, А. А. Запорожець, В. О. Навроцького, А. Є. Олійниченко, К. М. Плутицької, О. Степаненко, М. І. Хавронюка, Р. С. Шакіна та ін.

Так, приміром Н. Довгань-Бочкова вважає, що систематичність як ознака домашнього насильства полягає у тривалому багаторазовому вчиненні діянь, передбачених ст. 126-1 КК України. При цьому авторка не стверджує, а лише припускає, що мабуть слід погодитися з тим, що систематичним є вчинення діяння хоча б утретє [1, с. 190].

О. Дудоров та М. Хавронюк зазначали, що систематичність – це постійна

повторюваність тотожних чи схожих дій (бездіяльності), кожна з яких окремо може мати вигляд незначної, проте у сукупності вони надзвичайно негативно впливають на потерпілу особу [2, с. 78].

Однак більшість учених, чий інтерес є дотичними до тематики домашнього насильства, не досліджували поняття систематичності як ознаки об'єктивної сторони даного складу кримінального правопорушення.

Саме тому метою статті є з'ясування поняття систематичності як ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України. Одночасно слід вирішити питання наявності чи відсутності подвійного інкримінування особі одного і того ж правопорушення у випадку притягнення такої особи спочатку до адміністративної відповідальності за домашнє насильство, а потім до кримінальної.

Виклад основного матеріалу. На основі вивчення наукових джерел, судової практики і коментарів Кримінального кодексу України, у яких розглядається таке поняття як систематичність, можна дійти висновку, що систематичність визначається за двома критеріями – кількісним і якісним. Кількісний критерій передбачає неодноразове та періодичне вчинення певних дій, тоді як якісний відображає їхній взаємозв'язок і внутрішню єдність, що формують певну лінію поведінки винної особи щодо конкретного потерпілого або кількох потерпілих. Лише за наявності обох критеріїв можна говорити про систематичний характер насильства [3, с. 324]. Проте метою даного дослідження є, в першу чергу, встановлення кількісного критерію поняття систематичності.

Чинне законодавство не містить чіткого визначення поняття «систематичність» у контексті домашнього насильства. Тільки деякі постанови Пленуму Верховного Суду

України, що стосуються інших кримінальних правопорушень, розкривають зміст цієї ознаки.

Так, у постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» від 07.02.2003 № 2 під систематичним приниженням людської гідності розуміється тривале принизливе ставлення до потерпілого (постійні образи, плумління над ним тощо) [4]. У постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24.10.2003 № 7 вказано, що однією з підстав скасування звільнення від відбування покарання з випробуванням є систематичне (три і більше разів) вчинення правопорушень, що потягли адміністративні стягнення [5]. А в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності» від 25.04.2003 № 3 систематичність визначається як одна з ознак підприємницької діяльності, під якою розуміється здійснення такої діяльності щонайменше тричі протягом календарного року [6].

В основному про три епізоди вчинення діяння для встановлення ознаки систематичності говорять і науковці. Так, Н. Довгань-Бочкова зазначає, що систематичність як ознака домашнього насильства полягає у тривалому багаторазовому вчиненні діянь, передбачених диспозицією ст. 126-1 КК України, і водночас лише припускає можливість погодитися з тим, що про систематичність слід говорити, якщо діяння вчинено принаймні утретє [1, с. 190].

В науково-практичному коментарі до КК України за редакцією М. І. Мельника та М. І. Хавронюка зазначено, що закінченим домашнє насильство слід вважати з моменту вчинення хоча б одної з форм насильства

втретє, внаслідок чого настав хоч один із зазначених у законі наслідків [7, с. 392].

На думку О. В. Степаненко «систематичність згадується в контексті систематичного вчинення правопорушень, що потягли за собою адміністративні стягнення і свідчать про її небажання стати на шлях виправлення. Відповідно до усталеної практики, систематичним вчиненням правопорушень вважається вчинення засудженим трьох і більше правопорушень, за які його було притягнуто до адміністративної відповідальності» [8, с. 205].

У постановах Касаційного кримінального суду у складі ВС від 25.02.2021 у справі № 583/3295/19, від 14.06.2022 у справі № 585/3184/20, від 28.05.2024 у справі № 522/2378/22 надані правові позиції стосовно поняття «систематичності домашнього насильства», відповідно до яких домашнє насильство, передбачене ст. 126¹ КК України, буде мати місце у разі вчинення однієї з форм насильства (фізичного, психологічного або економічного) втретє [9; 10; 11].

Суддя Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Надія Стефанів також підкреслює, що ознака систематичності у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України, полягає не лише у триразовому чи більш частому вчиненні відповідних дій. Вона зазначає, що систематичність може бути визначена як вчинення трьох або більше діянь, які об'єднані спільними або подібними об'єктами посягання, здійснюються в межах однієї форми вини та спрямовані на досягнення єдиного результату [12].

Однак незважаючи на таку майже однозначність поглядів науковців та суддів Верховного Суду стосовно розуміння поняття систематичності, у судовій практиці місцевих та апеляційних судів досить часто трапляються розбіжності.

Так, інколи суди навіть не підраховували кількість епізодів насильства, а лише вказували на тривалий проміжок часу, протягом якого воно вчинялося. Приміром вироком Дніпропетровського районного суду Дніпропетровської області від 13.09.2021 особа була визнана винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України. Однак у вирокі суд лише зазначив, що з серпня по 8 вересня 2019 року обвинувачений систематично вчиняв стосовно своєї малолітньої доньки акти фізичного та психологічного насильства, що призвело до фізичних і психологічних страждань дитини й спричинило розгляд її здоров'я [13].

Водночас у вирокі Саксаганського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 19.01.2021 судом було встановлено чотири епізоди насильства, три з яких були задокументовані і особу притягнуто до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 173-2 КУпАП, а після четвертого епізоду особу було притягнуто вже до кримінальної відповідальності за ст. 126-1 КК України [14].

Охтирський міськрайонний суд Сумської області у вирокі від 23.03.2020 взагалі встановив десять епізодів насильства психологічного характеру, за два з яких особа притягалася до адміністративної відповідальності. Таким чином, лише після вчинення десятого епізоду винну особу було притягнуто до кримінальної відповідальності за ст. 126-1 КК України за систематичне застосування психологічного насильства стосовно своєї матері [15].

У вирокі Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 10.02.2020 судом було встановлено три епізоди насильства, внаслідок чого особу визнано винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України [16].

Таким чином, зважаючи на таку неоднозначність застосування в судовій практиці ст. 126-1 КК України в частині розуміння поняття систематичності, доцільно було б запропонувати внести певні зміни до ст. 126-1 КК України доповнивши зазначену статтю приміткою, в якій роз'яснити значення даного терміну.

Наразі зареєстровано законопроект «Про внесення змін до статті 126-1 Кримінального кодексу України щодо питань систематичного вчинення домашнього насильства» № 12290 від 06.12.2024, яким пропонується доповнити ст. 126-1 КК приміткою такого змісту: «У цій статті систематичність вчинення домашнього насильства, у тому числі, але не виключно, може бути підтверджена попереднім притягненням особи до адміністративної відповідальності не менше двох разів за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення». Як зазначено у пояснювальній записці до зазначеного законопроекту, у національній судовій практиці зустрічаються випадки, в яких суди не притягують обвинуваченого до кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства у разі, якщо сторона обвинувачення посилається на матеріали вчиненого адміністративного правопорушення, за яке особу вже було притягнуто до адміністративної відповідальності (за вчинення домашнього насильства) [17].

Учені також неодноразово зазначали, що для кваліфікації кримінального правопорушення за ст. 126-1 КК України неважливо чи були відображені перші два акти насильства в протоколі про вчинення адміністративного правопорушення чи іншому документі. Тобто факт документування має значення лише для процесу доказування [2, с. 78].

З метою визначення можливості притягнення обвинуваченого до кримінальної відповідальності за статтею 126-1 Кримінального кодексу України за відсутності двох чи більше фактів попереднього притягнення до адміністративної відповідальності за статтею 173-2 КУпАП, але за наявності інших доказів, що підтверджують вчинення ним домашнього насильства два і більше разів, слід звернутися до практики Верховного Суду.

Так, у постанові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 21.12.2021 у справі № 236/2450/20 зазначено, що обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення, передбаченого статтею 126-1 КК України, є систематичність насильницьких дій, тобто повторення таких епізодів протягом певного періоду часу. Обов'язок доведення цієї ознаки покладається на сторону обвинувачення, яка може навести відповідні докази систематичності домашнього насильства. Такими доказами можуть бути, зокрема, але не виключно, відомості про притягнення особи до адміністративної відповідальності за статтею 173-2 КУпАП. Отже, усі попередні випадки вчинення домашнього насильства входять до предмета доказування у межах обвинувачення за статтею 126-1 КК України, а пов'язані з ними докази визнаються належними, оскільки стосуються обставин, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні [18].

Проте деякі науковці висловлюють думку, що якщо особу вже притягнуто до адміністративної відповідальності за кілька випадків учинення насильства, а потім – до кримінальної відповідальності за сукупність цих самих дій, то це може розцінюватися як подвійне притягнення до відповідальності за одне й те саме діяння. Подібні ситуації справді трапляються у правозастосовній практиці. Водночас у більшості випадків за останній

епізод насильства особу не карають адміністративно, а притягують безпосередньо до кримінальної відповідальності. Наявність попередніх адміністративних стягнень, своєю чергою, свідчить про підвищений ступінь зухвалості винного та не порушує принцип *non bis in idem*, тобто заборони подвійного покарання або притягнення до відповідальності за одне й те саме діяння.

Однак приміром Сумський апеляційний суд в ухвалі від 01.10.2021 у справі № 585/3184/20 помилково констатував відсутність у діях обвинуваченого ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України та закрив кримінальне провадження на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК України. Зокрема судом було зазначено, що як справи про адміністративні правопорушення, так і кримінальне провадження щодо домашнього насильства, вчиненого 11.06.2021, 17.06.2020, 02.07.2020, стосуються поведінки обвинуваченого в одну і ту ж дату, в один і той же проміжок часу, в одному й тому ж місці, і в обох провадженнях його поведінка описується як вчинення сварки та нецензурна лайка, а його дії кваліфіковані за ч. 1 ст. 173-2 і ч. 2 ст. 173-2 КУпАП як «вчинення домашнього насильства» та одночасно за ст. 126-1 КК як «домашнє насильство». Тобто факти, які стали підставою для порушення адміністративного (ст. 173-2 КУпАП) і кримінального (ст. 126-1 КК) проваджень відносно обвинуваченого були по суті ідентичними (однакове домашнє насильство), які хоча і не утворюють окремо самі по собі ознак кримінального правопорушення, але, як зазначено вище, розглядаються як правопорушення, що мають кримінально-правовий характер (з огляду на характер об'єкта посягання, суворість правових наслідків, що настають, стягнення) та які в цьому конкретному випадку стали підставами для застосовування адміністративних стягнень, що вказує на те,

що особа вдруге притягається до юридичної відповідальності за одні й ті ж правопорушення. При цьому об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК, яке інкримінується обвинуваченому (сукупність ознак, які визначають зовнішню сторону кримінального правопорушення і характеризують суспільно-небезпечне діяння (дію або бездіяльність), його негативні наслідки), передбачає домашнє насильство, яке складається з умисних систематичних діянь, за частину яких обвинувачений був притягнутий до адміністративної відповідальності і відбув накладене на нього стягнення. У зв'язку з цим притягнення обвинуваченого до кримінальної відповідальності у даному провадженні на переконання суду буде дублювати справи про адміністративні правопорушення та кримінальне провадження, які стосуються одних і тих же фактів, внаслідок чого особу буде двічі притягнуто до відповідальності за одні і ті ж правопорушення, що є порушенням ст. 4 Протоколу № 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [19].

Проте Верховний Суд скасував зазначену ухвалу у даній справі мотивувавши своє рішення тим, що апеляційний суд розглянув дії обвинуваченого, вчинені 19.10.2020, як окремі епізоди домашнього насильства та не співставив фактичних обставин правопорушення в адміністративному й кримінальному провадженнях, не з'ясував умов, які не виключають подвійного провадження у рамках адміністративного й кримінального права. Поза увагою залишився і той факт, що за епізод домашнього насильства, вчинений 19.10.2020, обвинувачений до адміністративної відповідальності не притягався, а його систематичні дії потягли психологічні страждання потерпілої та погіршення якості її життя, тобто спричинили наслідки, які не охоплюються ч. 2 ст. 173-2 КУпАП.

У досліджуваній постанові Верховний Суд також звернув увагу на тлумачення принципу юридичної відповідальності **«non bis in idem»**, на порушення якого вказав Сумський апеляційний суд скасовуючи вирок суду першої інстанції у даній справі. Касаційна інстанція, посилаючись на рішення Європейського суду з прав людини у справах **«Ігор Тарасов проти України»** та **«А та Б проти Норвегії»**, дійшла висновку, що для запобігання повторному засудженню чи покаранню, яке є забороненим, провадження повинні бути узгоджені між собою та становити єдину систему. Це означає, що як мета, так і засоби її досягнення мають бути взаємодоповнюючими за своєю суттю, пов'язаними у часі, а наслідки такого правового реагування – пропорційними та передбачуваними для осіб, яких воно стосується [10].

Тому, як зазначає Г. М. Куцкір, відсутність єдиного підходу в розумінні поняття «систематичності» домашнього насильства має наслідком неефективність застосування ст. 126-1 КК України, яка була включена до КК України з метою криміналізації домашнього насильства, яке складається з кількох епізодів і містить ознаки повторюваності, однак в сукупності являється одним триваючим кримінальним правопорушенням [20, с. 53].

В той же час досить важливим для встановлення систематичності є встановлення строку, протягом якого епізоди домашнього насильства, які в цілому становлять підставу для притягнення особи саме до кримінальної відповідальності, можуть вчинятися. У цьому аспекті можливим видається погодитися з точкою зору Ю. В. Орлова та Г. М. Куцкір, які вважають, що таким строком є один рік. Тобто окремі епізоди домашнього насильства, які загалом становлять собою склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України, мають

відбуватися протягом періоду часу тривалістю менше року [21, с. 16 ; 20, с. 53].

Зважаючи на викладене та неоднозначне застосування ст. 126-1 КК України в практиці місцевих та апеляційних судів, дійсно виникає гостра необхідність включення до даної норми примітки з метою роз'яснення поняття «систематичності» домашнього насильства. Тому наразі законопроект «Про внесення змін до статті 126-1 Кримінального кодексу України щодо питань систематичного вчинення домашнього насильства» № 12290 від 06.12.2024 дійсно видається слушним, однак саме формулювання запропонованої примітки потребує удосконалення. Важливо зазначити про те, яка ж саме кількість епізодів насильства вважається його систематичним вчиненням, а також на протязі якого часу вони мають вчинятися. Таким чином, доцільно запропонувати доповнити ст. 126-1 КК приміткою наступного змісту: «У цій статті систематичним вчиненням домашнього насильства є вчинення будь-якого передбаченого диспозицією статті виду насильства хоча б втретє протягом року. Систематичність насильства може бути підтверджена в тому числі попереднім притягненням особи до адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачене ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення».

Висновок. Підводячи підсумок даного дослідження слід відмітити, що чинне законодавство не містить визначення поняття «систематичність» у контексті домашнього насильства. Лише в окремих постановках Пленуму Верховного Суду України, що стосуються інших кримінальних правопорушень, розкривається зміст цієї ознаки, в яких, як правило, мова йде про вчинення трьох діянь. Для встановлення ознаки систематичності домашнього насильства в основному про три епізоди вчинення діяння говорять і науковці. У

постановах Касаційного кримінального суду у складі ВС від 25.02.2021 у справі № 583/3295/19, від 14.06.2022 у справі № 585/3184/20, від 28.05.2024 у справі № 522/2378/22 надані правові позиції стосовно поняття «систематичності домашнього насильства», відповідно до яких домашнє насильство, передбачене ст. 126¹ КК України, буде мати місце у разі вчинення однієї з форм насильства (фізичного, психологічного або економічного) втретє. Проте незважаючи на таку однаковість поглядів, тлумачення досліджуваного поняття у практиці місцевих та апеляційних судів є неоднозначним. У зв'язку з цим доцільно запропонувати закріпити на законодавчому рівні поняття систематичності домашнього насильства доповнивши ст. 126-1 КК України приміткою наступного змісту: «У цій статті систематичним вчиненням домашнього насильства є вчинення будь-якого передбаченого диспозицією статті виду насильства хоча б втретє протягом року. Систематичність насильства може бути підтверджена в тому числі попереднім притягненням особи до адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачене ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення».

Література:

1. Довгань-Бочкова Н. Домашнє насильство: аналіз об'єктивної сторони складу злочину. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2018. Вип. 66. С. 187–197.
2. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2019. 288 с.
3. Степаненко О., Агапова К. Кількісний критерій систематичності як ознака домашнього насильства. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 323–327.

4. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лют. 2003 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text>.

5. Про практику призначення судами кримінального покарання : постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовт. 2003 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03#Text>.

6. Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності : постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квіт. 2003 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va003700-03#Text>.

7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2019. 1384 с.

8. Степаненко О. В. Систематичність як ознака домашнього насильства. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 18 трав. 2018 р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 204–206.

9. Постанова Верховного Суду (Друга судова палата Касаційного кримінального суду) від 25 лют. 2021 р. у справі № 583/3295/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95213443>.

10. Постанова Верховного Суду (Друга судова палата Касаційного кримінального суду) від 14 черв. 2022 р. у справі № 585/3184/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105301745>.

11. Постанова Верховного Суду (Перша судова палата Касаційного кримінального суду) від 28 трав. 2024 р. у справі № 522/2378/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119493832>.

12. Однією з умов кримінальної відповідальності за домашнє насильство є те, що воно має бути систематичним – суддя ККС ВС. *Верховний Суд* : офіц. вебсайт. 21.09.2022. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1322490/>.

13. Вирок Дніпропетровського районного суду Дніпропетровської області від 13 верес. 2021

р. у справі № 1-кп/175/21/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99532675>.

14. Вирок Саксаганського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 19 січ. 2021 р. у справі № 1-кп/214/386/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94238857>.

15. Вирок Охтирського міськрайонного суду Сумської області від 23 берез. 2020 р. у справі № 1-кп/583/53/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88372347>.

16. Вирок Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 10 лют. 2020 р. у справі № 1-кп/334/597/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87475706>.

17. Проект Закону про внесення змін до статті 126-1 Кримінального кодексу України щодо питань систематичного вчинення домашнього насильства № 12290 від 6 груд. 2024 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/45380>.

18. Постанова Верховного Суду (колегія суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду) від 21 груд. 2021 р. у справі № 236/2450/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102342476>.

19. Ухвала Сумського апеляційного суду від 1 жовт. 2021 р. у справі № 585/3184/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100210067>.

20. Куцкір Г. М. Систематичність як ознака домашнього насильства: проблеми тлумачення. *Запобігання та протидія домашньому насильству та насильству за ознаками статі: проблемні питання в умовах російської агресії* : матеріали міжнар. круглого столу (м. Одеса, 12 жовт. 2022 р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 51–54. URL: <https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/handle/123456789/3042>.

21. Орлов Ю. В. Проблеми кримінально-правової кваліфікації домашнього насильства. *Право і безпека*. 2020. № 4(79). С. 13–19.

References:

1. Dovhan-Bochkova N. Domashnie nasylstvo: analiz obiektyvnoi storony skladu zlochyну. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya yurydychna. 2018. Vyp. 66. S. 187–197.

2. Dudorov O. O., Khavroniuk M. I. Vidpovidalnist za domashnie nasylstvo i nasylstvo za oznakoiu staty (naukovo-praktychnyi komentar novel

Kryminalnoho kodeksu Ukrainy) / za red. M. I. Khavroniuka. Kyiv : Vaite, 2019. 288 s.

3. Stepanenko O., Ahapova K. Kilkisnyi kryterii systematychnosti yak oznaka domashnoho nasylstva. *Podpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2020. № 4. S. 323–327.

4. Pro sudovu praktyku v spravakh pro zlochyny proty zhyttia ta zdorovia osoby : postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 7 liut. 2003 r. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text>.

5. Pro praktyku pryznachennia sudamy kryminalnoho pokarannia : postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 24 zhovt. 2003 r. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03#Text>.

6. Pro praktyku zastosuvannia sudamy zakonodavstva pro vidpovidalnist za okremi zlochyny u sferi hospodarskoi diialnosti : postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 25 kvit. 2003 r. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va003700-03#Text>.

7. Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy / za red. M. I. Melnyka, M. I. Khavroniuka. 11-te vyd., pererobl. ta dopov. Kyiv : VD «Dakor», 2019. 1384 s.

8. Stepanenko O. V. Systematychnist yak oznaka domashnoho nasylstva. *Pravovi ta instytutsiini mekhanizmy zabezpechennia rozvytku Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehtatsii : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 18 trav. 2018 r.)*. Odesa : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2018. S. 204–206.

9. Postanova Verkhovnoho Sudu (Druha sudova palata Kasatsiinoho kryminalnoho sudu) vid 25 liut. 2021 r. u spravi № 583/3295/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95213443>.

10. Postanova Verkhovnoho Sudu (Druha sudova palata Kasatsiinoho kryminalnoho sudu) vid 14 cherv. 2022 r. u spravi № 585/3184/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105301745>.

11. Postanova Verkhovnoho Sudu (Persha sudova palata Kasatsiinoho kryminalnoho sudu) vid 28 trav. 2024 r. u spravi № 522/2378/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119493832>.

12. Odniiieu z umov kryminalnoi vidpovidalnosti za domashnie nasylstvo ye te, shcho

vono maie buty systematychnym – suddia KKS VS. Verkhovnyi Sud : ofits. vebseit. 21.09.2022. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1322490/>.

13. Vrok Dnipropetrovskoho raionnoho sudu Dnipropetrovskoi oblasti vid 13 veres. 2021 r. u spravi № 1-kp/175/21/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99532675>.

14. Vrok Saksahanskoho raionnoho sudu m. Kryvoho Rohu Dnipropetrovskoi oblasti vid 19 sich. 2021 r. u spravi № 1-kp/214/386/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94238857>.

15. Vrok Okhtyrskoho miskraionnoho sudu Sumskoi oblasti vid 23 berez. 2020 r. u spravi № 1-kp/583/53/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88372347>.

16. Vrok Leninskoho raionnoho sudu m. Zaporizhzhia vid 10 liut. 2020 r. u spravi № 1-kp/334/597/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87475706>.

17. Proiekt Zakonu pro vnesennia zmin do statti 126-1 Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo pytan systematychnoho vchynennia domashnoho nasylstva № 12290 vid 6 hrud. 2024 r. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/45380>.

18. Postanova Verkhovnoho Sudu (kolehiia suddiv Pershoi sudovoi palaty Kasatsiinoho kryminalnoho sudu) vid 21 hrud. 2021 r. u spravi № 236/2450/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102342476>.

19. Ukhvala Sumskoho apeliatsiinoho sudu vid 1 zhovt. 2021 r. u spravi № 585/3184/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100210067>.

20. Kutsir H. M. Systematychnist yak oznaka domashnoho nasylstva: problemy tлумachennia. *Zapobihannia ta protydiia domashnomu nasylstvu ta nasylstvu za oznakamy stati: problemni pytannia v umovakh rosiiskoi ahresii : materialy mizhnar. kruhloho stolu (m. Odesa, 12 zhovt. 2022 r.)*. Odesa : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2022. S. 51–54. URL: <https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/handle/123456789/3042>.

21. Orlov Yu. V. Problemy kryminalno-pravovoi kvalifikatsii domashnoho nasylstva. *Pravo i bezpeka*. 2020. № 4(79). S. 13–19.

Bazeliuk V.V. Systematicity as a sign of the objective aspect of domestic violence (art. 126-1 of the Criminal Code of Ukraine). - Article.

Based on an analysis of scientific views of scholars and data from the judicial practice of local, appellate, and supreme courts, this article examines theoretical and practical approaches to interpreting the concept of systematic domestic violence.

The purpose of this article is to clarify the concept of systematicity as a sign of the objective side of a criminal offense under Article 126-1 of the Criminal Code of Ukraine. At the same time, it is necessary to resolve the issue of the presence or absence of double incrimination of a person for the same offense in the case of bringing such a person first to administrative responsibility for domestic violence and then to criminal responsibility.

It has been established that the legislator in Article 126-1 of the Criminal Code of Ukraine defined the concept of domestic violence through the feature of systematicity. However, the current legislation does not contain a clear definition of the concept of "systematicity" in the context of domestic violence. Only in some resolutions of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine concerning other criminal offenses is the meaning of this feature explained, which usually refers to the commission of three acts. To establish the systematic nature of domestic violence, scholars also mainly refer to three episodes of the commission of the act. In the rulings of the Cassation Criminal Court within the Supreme Court dated 25 February 2021 in case No. 583/3295/19, dated 14 June 2022 in case No. 585/3184/20, dated 28 May 2024 in case No. 522/2378/22, legal positions were provided regarding the concept of "systematic domestic violence,"

according to which domestic violence, as provided for in Article 126-1 of the Criminal Code of Ukraine, will occur in the event of one of the forms of violence (physical, psychological, or economic) being committed for the third time.

It has been proven that despite such unanimity of views, the interpretation of the concept under study in the practice of local and appellate courts is ambiguous.

It has been concluded that it is advisable to enshrine the concept of systematic domestic violence in legislation by supplementing Article 126-1 of the Criminal Code of Ukraine with the following note: "In this article, systematic domestic violence is the commission of any type of violence provided for in the disposition of the article at least three times during the year. The systematic nature of violence may be confirmed, inter alia, by the previous bringing of a person to administrative responsibility for an offense provided for in Article 173-2 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses."

Keywords: *criminal liability, systematic nature, domestic violence, administrative liability, prohibition of double punishment.*

Авторська довідка:

Базелюк Вікторія Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент, асистент кафедри кримінального права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5223-8633>

Стаття надійшла до редакції 1 листопада 2025 р.